

Bir Şiir Tahlili La Aşk Boheme Ark Şiiri Gönül Çakı

– Ömer Batı · 15 Aralık 2009

LA AŞK / BOHEME ARK

sen sokaklarında pabuç eskiten kaldırımları sayardın
ben masallar büyüttüğüm sol bileğinden

La olup teninde...

ve dilsiz sıcaklığı Piyerloti'nin
yasaklılar bahçesinde sevgili

şarap arası Bohem

dil olsa yokuşlarında koşturduğum pabuçlar
öpme beni şimdi
söylesem yine ağlatacaklar

hani o bakır yüzüğün ve parmakların dedim
dedim ki ıslatırsın ellerinde bir yazarın
hurma dalından yazdığı kitabı

La aşk / Boheme ark

hiç mi çekmedin enfiyesini sanki
o Fransız sesinle
dudaktaki şarabı ısıtan

"La Boheme"

hani yaktığın tarçınlı tütsü ve kırmızı kibrit dedim
dedim ki bir öpüş
Piyerloti saati gece bilmem kaçını vurur göğsüme
vurur dedim
kadehin tıngırtısıyla tenindeki ark
asuman'dan dökülen isli-puslu aşk

vur! cezası aşk olsun; Piyerloti sokağı

bil ki karanfilli şerbet ve dudakların içtim
içtim dudakların; karanfil

beni senden aktı
seni ser'den aşk'tı

terinden geçtim

tenimdeki şarkı
tenindeki ark'tı

Gönül ÇAKI - 16.10.2009

"LA AŞK / BOHEME ARK" ŞİİRİNİN TAHLİLİ:

Beni bu güzel havalar mahvetti.
Böyle havada istifa ettim,
Evkaftaki memuriyetimden.
Tütüne böyle havada alıştım.
Böyle havada aşık oldum.
Eve ekmekle tuz götürmeyi,
Böyle havalarda unuttum.
Şiir yazma hastalığım,
Hep böyle havalarda nüksetti.
Beni bu güzel havalar mahvetti. (Orhan Veli KANIK)

Kelimelerin kifayetsiz kaldığı anlarda insan ne yaparsa, ben şimdi bu çıkmazlarda geziniyorum. Beni bu havaların varlığı aşına etti tenine ve kokuna. Bu yüzden avareyim, biçareyim, kimsesizim ve derdime soğuk kaldırımlar denk. Avareyim, kimsesiz sokaklar ortasında. Yıldızlar altında, tespih tespih elimde kehribar taşından yapılmış saymacalar yerine gökyüzündeki yıldızları sayar oldum. Sokaklar ortasında yalnızları oynamaktan sıkıldım. "La" sözcüğü her kelimemin önünde ve akabinde yüreğimden değilse de dökülür oldu bizar dudaklarımdan. Benim sevdam, yalnızlıkların sırdaşı gibi biraz nadan olmuş. Karanlıkların bağrındaki kaldırım taşlarından medet umar olmuşum. Kalabalıklar arasında aşkımin karşılıksızlığı karşısında yapayalnızım. Kalenderane yaşamım, aşkımin önüne "la" ekleyip durmakta.

Boğazımda düğümlenen hıçkırıklarına engel olamadan önümdeki yapayalnız taşlara tekme atmakla yetiniyorum. Hayatım hep bu avareliklerle doluyken ben kimsesizleri oynamaktayım. Pencereler

önündeki saksılara haykırmak istiyorum, benim sevdamin adıyla açmadıkları için. Kokularını sevdalımın al kırmızısı yanaklarından dolanıp dudaklarının yumuşaklığında gezdirmeden kaybolup gittiklerinden ötürü. Hayatın biteviye devam eden arki içindeki akışta kaybolup giden ömrüme inat, sevgilime ulaşmak istiyorum.

Şehre yağmurlar yağarken ben, senin adını hayal ederek sevdan uğruna sokaklardayım. Şemsiyeye ihtiyaç hissetmeden ıslaklığima inat, ilerliyorum. Gökyüzü şahitlik ediyordu bu karanlıklar ortasındaki benliğime. Yüreğim aşkla eriyordu. Eriyen sadece yüreğim değil, yüreğimle beraber yalnızlığima şahit sokaklardı. Umudum vardı, tükenmemişti karanlıklara inat. Gecelerin akabindeki şafaklar sonrası gündüzlere gebeydi yüreğim. Yokuşlar bana yol olmuş yürüyen merdivenler misali çıkıyordum Araf'a doğru. Kendimle hesaplaşmaya doğru yelken açmıştım.

Yelkenlerim, karanlık, dağdağalı, kimsesiz deryalar ortasında ilerlerken, deniz fenerlerinden yoksun kıyıları aramakla meşgul. Sığınacak limanlar peşinde bata çıka yüreğim boğuşuyordu. Aşkımın esiri olmuş bedenim, devler misali kara bulutlar altında gidiyordu. Elimdeki derbeder yaşamımın şahidi kadehleri atmak ve sürurlu hayata doğru yol almak istiyorum. Yelkenlimin kanatları umut rüzgârlarıyla dolduktan sonra yol alsın istiyorum yarınlara.

Zihnimin dağınıklığını, yüreğimin aksi sedası olan dudaklarımdan dökmek istemiyorum. Kaldırımların soğuk bedenleri beni karşılıyor. Yorgunluğum gecenin önündeki gündüzlerden kalma. Teselli arıyorum, nafile. Saçlarım darmadağınık halde rüzgârla birlikte savrulurken aksi kaldırımlarda yansıyor. Çünkü taşlar ben gibi avare biçimde sıralanmıştı küme küme. Taşlar üzerindeki birkaç sararmış yaprak haber veriyordu sonbaharın bitmek üzere olduğunu. Dalından kopmamacasına verilen nice umutlu günlerin ardından soğuk taşlar üzerinde gezinen eylül kurusu yapraklar. Ne de güzel anlatıyorlardı beni. Ruhumu ısıtan düşünceler yol boyunca eşlik etmişti yorgun adımlarıma. Gecenin kara kül rengi bulutları kışı müjdelercesine muştular yayıyordu ağaçların kimsesiz dallarına. Elhan-ı şita tekerrür ediyordu gece karanlığında.

Yüreğimin şemsiyelerini açmış, üşümemeye çalışırken musiki eşliğinde, nağmeler fısıldayarak yağın kar taneleri yüreğimdeki kor yangınları söndüremese de, kirlerimi, yorgunluklarımı örtbas etme adına iniyordu adeta. Haykırmak istiyor, göklere avazım çıktığı kadar, yüreğim dolusu bağırarak istiyordum. Diyaframlarım ağrıyaya, yüreğimi zorlamaya çalışsa da, ben senin sesini haykırmaktan vazgeçmek mi, asla istemiyorum. Göğün alacasına boyanmış renginden, yalnızlığımı fısıldayan yaşlar akıtmak istiyordum kurumuş gözyaşlarımın akabindeki kaldırımların üzerlerine.

Amaçsızca ve avare adımlar nihayetinde dolanıyordum kaldırımların üzerinde. Aşkımın esiri olmak adına beyazlara bürünmüş yollardaydım. Sevgilim, sana haykırmak ve adını karların masumiyetine yazmak istiyorum. Eminim ki yüreğinde bu saflığın yansıması olarak adımı yazacak. "La" aşkımızın önündeki dillerde kalan tek engel olmasın artık. Gecelerimde, yalnızlıklarımında, soğuk ellerimde ve sigara dumanı

parmak uçlarımda artık bitsin istiyorum hasretlik buluşmalar. Gündüzlere hasret kalan bedenim kaldırımlarda bülbül şakımalarıyla dans etmeli artık.

Gözlerine bakmak, ellerinin sıcaklığında erimek istiyordum. Üşümeleri yarınlara bırakmak istiyorum. Karanlık koyu gecelerde ellerimin ovuşması seni hatırlatır bana sıcaklığında. Ay beyazlığına denk yüzün aydınlatsın artık karanlık gecelerimdeki soğuk taşları. Yalnızlığın kollarındaki bedenimin sarhoşluğu, vücudumun dışına taşıyor ve ağlıyor nefretimin görünmez ıstırabı içimde. Gel ey aylar ve yıllar boyu hasretini çektiğim sevgili. Gel de bul yüreğimi; gel de çekip al, şu karanlıklar bağrındaki yalnızlığı içimden. Dolsun her yer gölgenin zarafetiyle ve bitsin sensizlik, sessizlik ve bitsin gece diye yalvarmayayım.

kuytu bir köşesindeyim
ve yorgun bedenimin altında
çıtırdıyor kuru yapraklar

yalnızım
sıkıntının yalnızlığı değil bu
düşlerle el ele
yaşamayı dillendiren
ve yudum yudum özümleten
bir sevgi yalnızlığı

dinlendiriyor yüreğimi
kafamı
bedenimi
serin okşayışlarıyla doğa
dinliyorum en güzel türküsünü
kurdun kuşun

uçmak için
kanat aramıyorum

öylesine çıkıyor yürekten mısralar. Kelimeler, acımaklı nefesle karışınca, gözlerden boşalan damlalar eşlik etmek istemese de vaktidir akmanın artık. Yalnızlığın adını bile koyamamışken, terk edilmekten yana biçare yürek burkular, sessizce ama hıçkırıkları yüreğinden taşar. Çaresizlik koymuşlardır adını. Yaşadıklarımın nihayetinde çaresizliğim haddini aşmıştır, aşkımanın nefrete dönüşmesine benzeyen karşıtlığın, ruhumdaki engellenemeyen değişiminin adıdır.

Ey yüreğim! Şimdi sürgüne vur kendini, kaldırımları süslerken derin yalnızlığım. Hapsederken benliğimi

koyu karanlıkların zebanileri, titriyor bedenim hummalı ateşe düşmüş hasta misali. Alaca karanlıkların koynuna dolarken gece, aşkımın can çekişmesini seyrediyorum. Sen kalabalıklara karışıyorken, ben ayak izlerinle avunuyorum. Gecelerde gölgeni takip ediyorum. Gece boyarken bulutları başka renklere, acılı ve bir o kadar sancılı bir güne terk ediyorum bedenimi. Aşkımızın esaretini duymuşken, ziyaretime gelmediysen ve gelemediysen suçu değildir yolların. Varsın hasretinin ateşiyile küf kokulu duvarlar bedenimden alsın hararetimi.

Yalnızlığıma eş kaldırımlarda dolaşırken yüreğimin yansıması dilimden birkaç damla şiir dökülüyordu. Kelimelerini satır satır avuçlarımda sıktıktan sonra zihnimde kendimle eş değerde tutmaya kalktığımda karşıma Gönül Çakı Hanımın "La Aşk / Boheme Ark" şiiri çıktı. Aşkımın yalnızlığına denk sayıyorum. Kelimelerin kifayetiz kalacağını bilerekten okuyorum satır satır. Okudukça benliğini haykıran satırlarla karşılaşıyorum kaldırımlarda. Hüzünleniyorum, seviniyorum ama karmakarışık duygular eşliğinde. Bilemiyorum ne yapacağımı derken, karşımda beliriyor ay yüzlü güzelleri temaşa ettiren şimşekler. Şimşekler eşliğinde şiiri tahlile geçmeye başlamışken soğuk kaldırımlara inat aşkımı haykıracağım satırlara doğru yol almak istiyorum.

"La Aşk / Boheme Ark" şiirimizi biçim ve içerik olarak ele almaya çalıştığımızda karşımıza ilk bakışta biçim özellikleri olarak şu satırların çıktığına şahit olmaktadır:

Şairimiz Gönül Hanım gençliğine inat yüreğinin duygularına set çekememenin ıstırabıyla bedeni kaplayan yalnızlığa, aşkının çaresizliğine inat, soğuk gecelerin koynundaki kaldırımlar üzerinde bulurken benliğini, şiirini kaleme aldığını hissediyoruz. Şiir, ilk okuyuşta bize edebiyatımızda usta kalemler diye tabir ettiğimiz yürek şairlerinin kalemini hatırlatıyor. Bir dönemde edebiyatımızda, sosyal devrin siyasi kararsızlığı şairleri bohem bir hayatın kucağına atmıştır. Sanatçılar devrin sosyal ve siyasi dağınıklığı içinde kaleme aldıkları eserlerinde (şiir, roman, hikaye, tiyatro, vb edebi türler) bu konularını bu kalender hayatın mayasıyla mayaladıktan sonra işlemişlerdir. Bu, bazen dolaylı bazen de direkt olarak eserde yansıtılmıştır. Bunun en bariz örneğini Tefik Fikret'in 'Sis' adlı şiirinde temaşa etmekteyiz. Daha önceki edebiyatçılarımızda da aynı şekil etrafında kaleme alınmış eserler görmekteyiz. Ahmet Mithat Efendi'nin 'Felatun Beyle Rakım Efendi', Namık Kemal'in 'İntibah', Recaizade Mahmut Ekrem'in 'Araba Sevdası', romanlarında da genel olarak "batılı hayat tarzının yanlış anlaşılması ve bunun neticesinde doğan kadın erkek ilişkileri neticesinde vardığı son noktadaki traji-komik olaylar " ele alınmaya çalışılmıştır. Romanlardaki mekan, genellikle Çamlıca mesiresi alanı civarındaki eğlencelik yerlerde ya bir fayton ya da bir araba etrafında geçmektedir. Tanzimat romanı, yeni yeni kurulma aşamasındayken edebiyatımızda bu etkilenmelerin normal sayılması gerekir. Önemli olan olay örgüsündeki içerik farklılığı olsa gerek.

Gönül Hanımın incelememize konu olan şiirini de okuduğumuzda aynı duygu yoğunluğunu yakalamak mümkün. Ele alınan konu olarak, Tanzimat şairlerimizin işledikleri ve dem vurmaya çalıştıkları konular olarak benzer bir mekanı çağrıştırmaktadır. Bu yönüyle şiirimiz adeta eskinin izlerinde yönünü geleceğe çevirmiş bir şairin ayak seslerini yansıtmaktadır. Günümüz âşıklarının Çamlıca'sı olarak şiirde yer etmiş

İstanbul Eyüp civarındaki Piyer Loti Tepesi şiirimizin mekânını oluşturmaktadır.

Şairimiz, duygularını masaya yatırıp, cerrahi müdahaleyi anında yerine getirme gayretiyle kelimelerini bir araya getirmiş. Aşkı isterken, ondan uzaklaşma korkusu kelimelere sirayet etmiş. Geçmiş tatlı hatıraların ışığında aşka sımsıkı sarılma derdiyle dertlenmiş izlenimi vermektedir. Kelimelerin okuyucuda meydana getirmiş olduğu sarhoşluk, şiirin özünde yer ederken, kelimelerin kanatlanması an mesabesinde görülmektedir.

Şiirimizi vezin bakımından ele almaya çalıştığımızda serbest vezne ait kullanımı görmekteyiz. Kelimeler adeta duygu seline kapılmışçasına dudaktan çıkmıştır. Şairimizin duyguları satırlarda bazen birkaç kelime bazen da bir cümle olup akmış. Bu, bir kelimededen oluşan mısralarda şairimiz şiirinin içeriği hakkında okuyucuna yeni pencereler açmayı ihmal etmemiştir. Şiirde, iç kafiyeye de önem verilerek, kelimelerin satırlardaki uyumuna dikkat edilmeye çalışılmıştır. Duyguların dışavurumunda bir ahengi yakalamanın çabasını görmekteyiz.

Şiir dilini, günlük konuşma dilinden ayıran fark, kelimelerin belirli bir duygu yoğunluğuna sahip olarak mısralarda yer almasıdır. Şiir dilinde önemli olan kısa ve etkili söyleyişi yakalamaktır. Şair, bu söyleyişleri belirli kalıplara sokarak okuyucuya sunar. Şairimiz, şiirinde çok az kelimeyle değişik tasarım ve duygu değerleri oluşturarak, okuyan ve dinleyende değişik çağrışımlara yol açtırmaktadır. Şiir dünyasına baktığımızda kısa ve eksiltili ifadeler kullanan şairlerin ortak paydası olarak lirizmi yani şiirin kelimelerindeki coşkunluğu yakalamak kaygısı olduğunu görmekteyiz. Gönül Hanım şiirinde benzetmeleri ve çağrışım değeri bulunan kelimeleri kullanarak şiirinin ana hatlarını belirlemek istemektedir.

Şiirde göstergelerin göndergesel anlamları çokça kullanılmıştır. Şairin amacı, okuyan ve dinleyenin aynı duygularla şiirden hareketle kanatlanmasıdır. Şiirde göndergesel anlam olarak "sokak, kaldırım, bahçe, pabuç, parmak, yüzük, enfiye (burunotu), bohem, tütsü, Piyer Loti, kadeh, ter, ten, gece " göstergelerinin kullanıldığı görülmektedir. Göstergelerde daha çok avare bir hayat tarzı sergileyen göndergesel anlamlarının kullanımları tercih edilmiştir: "yasak, şarap, bohem, öpmek, kadeh, ten, enfiye, şerbet, dudak, isli-puslu, içmek, ceza ". Bunun yanı sıra göstergelerin çağrışımsal değerleri de kullanılmıştır. Şairimiz göstergeleri kullanırken uzak çağrışımları da kullanmayı denemiştir. Şairimiz Osmanlıcamıza ait olan olumsuzluk ön ekinden yeni bir kelime türetme yolunu seçmiştir. Çünkü duygularını bununla ifade etmek amacındadır: "La Aşk Boheme Ark". Burada göstergelerin çağrışımsal ilişkileri neticesinde okuyan ve dinleyende başka çağrışımları yansıtmaları hedeflenmiştir. Yani şiirimizin başlığı olan "La Aşk Boheme Ark", aşkın elinden çekilen ıstıraplar neticesinde artık dayanılacak güç ve takatin kalmadığı bununla bohem hayatın kapılarında içeriye girilmek istendiği ilk satırlardan itibaren verilmeye veya belirtilmeye çalışılmıştır. Bu aşksızlık neticesinde bir gönül buhranına sebebiyet verdiğinden, suyun aktığı ark gibi bir düzende hayatın devam edeceği vurgulanmaktadır. Sebebi belli olan bu hayatın nerede ve nasıl nihayete ereceği belli olmadığından biteviye devam etmekte olduğu vurgulanmaktadır.

Şiirde, daha önce de belirttiğimiz üzere çağrışımsal değere sahip göstergeler kullanılmıştır. Özellikle özel adlardan yararlanılmaya çalışılmıştır. 'Fransız' kelimesi kullanılarak 'Piyer Loti' vurgusu güçlendirilmeye çalışılmıştır. Yani benzer veya yakın anlamlı bir nesne başka bir nesneyi çağrıştırmak gayesiyle kullanılmıştır. Piyer Loti, Fransız kökenli bir denizci olarak sonradan yazmaya başlar ve yazarlık onun tutkusu olur, hatta yazdıkları eserler beğeni toplar ve en çok okunan yazarlar arasına girer. İşte şiirimize mekan olarak konu olan bu şahsiyet üzerinde ilerleyen satırlarda daha ayrıntılı duracağımdan burada yüzeysel olarak özel ad kullanımına sadece değinmek istedim.

Şiirimizde eksilteli ve devrik cümle kullanımının ağırlıkta olduğu görülmektedir. Özellikle şairimiz, bir cümle edecek kadar yer tutan ifadelerini iki üç mısradaki belirtme yolunu tercih etmiştir. " dil olsa yokuşlarında koşturduğum pabuçlar / öpme beni şimdi / söylesem yine ağlatacaklar " mısralarını bir araya getirdiğimiz "Dil olup, yokuşlarında koşturduğum pabuçları söylediğimde yine ağlatacaklarından beni şimdi öpme. " cümlesi oluşmaktadır. Fakat şairimiz şiir dilinin büyüünden faydalanarak kelimelere ahenk ve duygu coşumları ekleyerek şiirini oluşturmuştur.

Şiirde sözcük gruplarının oluşturduğu tamlamaların kullanımını görmekteyiz. Ad ve önad tamlamalarının cümlede kullanıldığı gruplar olarak karşımıza; " sokaklarında pabuç eskiten kaldırımları, Piyer Loti'nin dilsiz sıcaklığı, yasaklılar bahçesi, şarap arası, bakır yüzük, (senin) parmakların, ellerinde bir yazarın (bir yazarın elleri), hurma dalı, kırmızı kibrit, tarçınlı tütsü, Fransız sesi, Piyer Loti saati, kadehin tıngırtısı, tenindeki ark, Piyer Loti sokağı, karanfilli dudakların, tenindeki ark, tenimdeki aşk" sözcük tamlamaları çıkmaktadır. Bunda da amaç şiirde duygu bütünlüğünü yakalamaktır.

Şiirde kelimelerde ses yinelenmeleri yapılarak uyum yakalanmaya çalışılmıştır. Bu sebeple şiirde kullanılan harflerin özelliklerine baktığımızda uyumun varlığına şahit olmaktayız. Sert ve yumuşak sessizler birlikte kullanılmıştır. Şiirde 127 tane kelime kullanılmıştır. Bu kelimelerde " k (42), s (36), ş (12), t (32), l (45), y (15), p (11), n (56), m (28) " sessiz özelliklerinin yanı sıra " a (83), e (66), ı (46), i (69) " sesli harflerden düz-geniş seslilerin ağırlıkta olarak göstergelerde kullanıldığı görülmektedir.

Şiirde dilbilgisi özellikleri açısından eksilteli cümle kullanımı görülmektedir. "La olup teninde... , şarap arası bohem, hurma dalından yazdığı kitabı, la boheme, tenimdeki şarkı, vb. " Dil bilgisi özellikleri açısından şiirimizde kip olarak haber kipleri ağırlıkta olduğundan bazen basit, bazen de birleşik kip kullanımı görülmektedir. Şiirde şairimiz, kendi benliğinde okuyucuyla konuştuğundan özellikle birinci tekil şahıs ve eki "ben " " -ım " kullanılmıştır.

Fiillerde kip olarak da "görülen geçmiş zaman" eki olan " -dı, -di " ekleri "dedim, çekmedin, içtim, aktı, aşk'tı, geçtim, ark'tı " fiillerinde kullanılmıştır. "Ark'tı, aşk'tı" kullanımlarında ekeylem kullanımını görmekteyiz. Şiirde ağırlıkta olarak isim soylu kelimeler kullanılmıştır: "sen, sokak, aşk, kaldırım, hurma, kitap, saat, Piyer Loti, vb.". Şiirde 127 (yüz yirmi yedi) kelimedenden 74 (yetmiş dört) tanesi isim soylu

sözcüktür. Burada göstergelerin bir eylem bildirmediğini görmekteyiz.

Şiirdeki somut unsurlar, var olan durumu daha da belirginleştirme adına soyut kavramları ve olguları açıklama gayretiyle ele alınmıştır. Şair, somut durumlardan çok soyut durumların varlığını hissettirme gayretini taşımaktadır. Buradaki soyut durum olarak da "aşk" unsurunun ve "bohem" hayatın izlerini görmekteyiz. Bu yüzden okuyucu, şiirde okuduğu kelimelerin ifade ettiği arka plandaki manalara dikkat edip, bakabilmelidir.

"La Aşk Boheme Ark" adlı şiirimizin ele almaya çalıştığımız bu biçim özelliklerinin yanında, içerik özellikleri bakımından ele alıp incelemeye çalıştığımızda şu özelliklerini görmekteyiz:

Şiir daha başlığıyla beraber bize içerikle alakalı bilgi vermektedir. Başlığıyla beraber bir avareliği bize hissettirmektedir. Daha önce ele alıp incelemeye çalıştığımız şiirlerdeki misaliyle şairimiz, başlıktan başlayarak duygularını aksettirmeye çalışmış. Yani şiirimizin başlığı olan "La Aşk Boheme Ark", aşkın elinden çekilen ıstıraplar neticesinde artık dayanılacak güç ve takatin kalmadığı bununla bohem hayatın kapılarından içeriye girilmek istendiği başlıkla verilmeye veya belirtilmeye çalışılmıştır. Bu aşksızlık, neticesinde bir gönül buhranına sebebiyet verdiğinden, suyun aktığı ark gibi bir düzende hayatın devam edeceği vurgulanmaktadır. Sebebi belli olan bu hayatın nerede ve nasıl nihayete ereceği belli olmadığından biteviye devam etmekte olduğu vurgulanmaktadır.

sen sokaklarında pabuç eskiten kaldırımları sayardın
ben masallar büyüttüğüm sol bileğinden
La olup teninde...
ve dilsiz sıcaklığı Piyerloti'nin
yasaklılar bahçesinde sevgili
şarap arası Bohem

mısralarının başlangıcıyla başlanan iç fırtınaların koptuğu duygular. Sevgili uğruna gecelerinde soğuk kaldırımlarda atılan voltalar. Yürümekten pabuçların eskitildiği taşlar dizesi. Şairimizde eskiye duyulan özlem canlanmış vaziyettedir. Bu özlem tekrar sevgiliye kavuşma isteği, eski tatlı hatıralar yumağının yaşanmasının arzulanması, gezilip tozulan mekânların beraber yaşanması maksudundan kaynaklanmaktadır. Özellikle ayakkabı değil de, 'pabuç' kelimesi bu özlemi tetikler nitelikte.

Sevgiliyle özlemlerin giderildiği anlarda gezilen mekânların sıcaklığı hissedilmekte mısralarda. Bu esnada âşıkların maşuklar gibi diz dize gelip, tenlerin hasret giderdiği zamanlara atıf yapılmaktadır. Başların sol diz üzerine yatırılıp, geleceğe dair özlemlerin muştularla dile getirildiği zaman dilimleri vurgulanmaktadır. Bu anlarda artık kalpler bir atmaktadır. Diller bir olup aynı sevdayı terennüm etmekte ve nefeslerin yansması yürek bir atmaktadır. Aklımıza Leyla'nın Mecnun'u gelmektedir.

Mecnun gibi dillere dolanıp, Leylasız gecelerdeki yalnızlıkla baş başa kalmışken aşkıyla mecnun olmak. Heyhat ki, dilden dökülen kelimeler sadece konuşuyor satırlarımda. Kimse benim gibi mecnun olamaz diyor, ama kendi pejmürdeliğime bakarken hayıflanıyorum. Dudağımdan sadece avareliğimi şu mısralar söylüyor:

O mecnunu divane menem.

O dertle yanar, avare gezerem.

Aşkımı elden ele söylemezem

Menem bu aşk elinden biçareyem. (ÖB)

Mecnun kendisini çöllere attığında Leyla uğruna yardan, anadan, serden geçmişti. Her şeyini feda etmişti aşkına. Bu esnada dilinden dökülen kelimeler aksettiriyordu benliğindeki harı (har: ateş).

" Başdan ayağa nedir bu yanmak / Dud-ı dile dem-be-dem boyanmak "

beyiti dudaklardan dökülürken akabindeki açıklıyordu gerekçesini:

" Sanma ki ol oldur benem ben / Bir can ile zindedir iki ten "

Leyla, Mecnun'u bulmak umuduyla düştüğü çöllerde devesinden medet ummaktadır kafes ardında. Kurulan çadırların neticesinde dinlenme sonrasında iki sevgili kavuşurlar gecenin sabaha ermesi misali. Hasretlikler biter ama yeni hasretlerin koyu gölgesi sinmektedir yüreklere. Konuşur, dertleşirler iki can bir tende. Âşıklar kavuşmuşlardı ayrılıkların ertesinde. Dillerden dökülen beyitle yetindiler, bakıştılar, halleştiler.

Beni candan usandırdı cefadan yar usanmaz mı

Felekler yandı ahımdan, muradım şem'i yanmaz mı?

Yürekten kopan fırtına misali sevgilinin yüreğini kasıp kavurmuştu. Yürekler yorgun ve heyecanlı. İşte böyle Leyla'nın Mecnun'u. Kavuşmanın sabahında aşktan aşka geçerek, gerçek aşkını bulduğunu anlamıştı. Candan, bedenden, tenden vazgeçerek çöllerde kum olmuştu. Benliğini eritmişti Leyla'nın aşkı. Her şey onu işaret ediyordu, hatırlatıyordu Mecnun'a. Leyla ise şaşkın, biçare. Avarelik sırası kendisine gelmişti. Kavuşmaları ikisi de öbür aleme bırakmışlardı.

Piyer Loti. Şairimizin duygularının canlandığı Leyla'nın çölleri. Mecnun'u bulmak gayesiyle çıkılan aşk şevkiyle çevrili temaşalık. Şairimizde de aynı ıstırapı görmekteyiz kelimelerin ardında saklı duran duygularda. Günümüz âşıklarının gezinti ve buluşma mekanı olarak İstanbul şehrinin güzelliklerini temaşa etme adına gezilen yer olan Piyer Loti Tepesi. Kaybedilen aşkın bulunması adına şairimizin bu mekânda kelimeleriyle satırlara doğru yaptığı gezinti. Burada kısaca da olsa şiirdeki Piyer Loti hakkında bilgi vermek yerinde olacaktır zannımca.

"Ünlü Fransız romancısı. Asıl adı Julien Viaud olan Pierre Loti, Yerliler tarafından kendisine verilen Loti ismi, Büyük Okyanus'ta yetişen bir çiçeğin adıdır ve gül anlamına gelir. Bir deniz subayı olarak romanlarında konu ettiği yabancı kültürünü pek çok yer gezerek tanıma fırsatını buldu. Bu

yolculuklarında edindiği deneyimlerini ve gözlemlerini daha sonra kitaplarına yansıttı. İzlenimci bir yazar olan Pierre Loti'nin oldukça yalın bir dili vardır. Derin bir umutsuzluğu dile getiren yapıtlarında aşkın yanı sıra ölüm duygusuyla birlikte içinde duyduğu insanlığa karşı şefkat ve acıma duygusunu yapıtlarına yansıttı. Loti'nin romanlarını okuyan kişi kendisini İstanbul sokaklarında gezer bulmaktadır. Loti'nin romanları sanki birer İstanbul Rehberidir. Hayal mahsulü hiçbir şey yoktur. 1913'te yazdığı 'Can Çekişen Türkiye' kitabıyla Batı politikalarını eleştiren Loti, aynı yıl devlet konuğu olarak Türkiye'ye geldi. Balkan Savaşları'nda, I. Dünya Savaşı'nda ve sonrasında Anadolu işgalinde Avrupa'ya karşı hep Türkleri savundu. Millî Mücadele döneminde Anadolu'daki direnişe destek vermesi ve kendi ülkesi olan işgalci Fransa'yı ağır bir dille eleştirmesiyle Loti, Türk halkının da sempatisini kazandı. Pierre Loti, 1920 yılında 'İstanbul Şehri Fahri Hemşerisi' olarak kabul edildi ve onun adını taşıyan bir de cemiyet kuruldu. Daha sonraları İstanbul'da Divanyolu'nda bir caddeye 'Pierre Loti Caddesi' ve İstanbul'dayken üç yıl oturduğu Eyüp'te bir kahvehaneye de 'Pierre Loti Kahvesi' adı verildi. Günümüzde bu kahvehanenin olduğu tepe de 'Pierre Loti Tepesi' olarak anılmaktadır."

dil olsa yokuşlarında koşturduğum pabuçlar
öpme beni şimdi
söylesem yine ağlatacaklar
hani o bakır yüzüğün ve parmakların dedim
dedim ki ıslatırsın ellerinde bir yazarın
hurma dalından yazdığı kitabı
La aşk / Boheme ark
hiç mi çekmedin enfiyesini sanki
o Fransız sesinle
dudaktaki şarabı ısıtan
"La Boheme"

Şairimiz, sevgilinin vefasızlığından dem vurmaktadır. Eski günlerin çizilen üzerlerini yeniden temizlemek ve canlandırmak istenmektedir. Aşındırılan kaldırımlar vurgusu yapılarak sevda hatırlatılmaktadır. Kaldırımlara yüzükoyun vurulan damgalar. Bunlar silinmez izler bırakan aşkın gözyaşlarıdır. Aşkın sarhoşluğuyla ayaktaki pabuçlar eskirken, dolanan dizlerle beraber kaldırımlara yuvarlanma. "Dili yok kalbimin bundan çok bizarım" sözü tercümanlık yapmakta duygulara.

Aşkın cevapsız kalması, neticesinde duyguların şaircesi yazıya akmakta. Şairin, duygularını en kısa vce öz biçimde satırlara yatırdığı mısralar topluluğu. Kelimelerin duygular armonisi oluşturarak şiirde musikiyi yakaladığı mısralar. Mısraların katibi hokkaya banıp çıkan divitte dile gelmiş. Şair bütün unsurları göz ardı etmeden dile getirmiş. Ağlatan pabuçlar yüreğin temsilcisi iken kelimeler ve divit başka türlü dile gelmekte ve yüreğin yangınlarını söndürmeye doğru, yola çıkmış saka (sucu, itfaiyeci) misali. Hurma lifinden yazarak duygularını ifade ettiği kitaplar. Aşkın toplamı olarak duygularının iz dökümü.

Neticesinde çekilen sıkıntılarla aşktan vazgeçilmenin duyurulduğu satırlar: "La Aşk". Aşkı istememek. Kelimelerde kısaca ifade edilmesine rağmen yürekteki sayfalardan silinemeyen üç harfli sihirli kelime. Ve akabinde düşülen çekilmez hayat. Ne kadar hor görülse de sebebi olan bir akış. Bohem hayat. Bu derbeder ve pervasız yaşamın sırrı nedir ki, etrafında bu kadar ilgili toplanmış? Kısaca değinmek gerekirse bohem hayatı;

"Paris'te 20. yy başlarındaki şair, ressam, yazar, filozof ve müzisyenlerin yaşadığı biraz dağınık, bolca dünya keyiflerinden etkileşimli, ancak entelektüellere has bir sanatsal üretim ögesi taşıyan hayat tarzına konmuş isimdir. Yani yarınını düşünmeden günü gününe tasasız, derbeder bir yaşayışı olan edebiyat ve sanat çevresinde bulunanlara verilen ad. Bohemyan da denir. İçinde bulunduğu topluma uymayan, genel ahlak kurallarıyla arası açık sıra dışı kişi... İçmeyi, sanatı ve dağınık bir hayatı severler. Batı'da yaygın olan bu tip insanlar özellikle Tanzimat ve Servet-i Fünun edebiyatlarıyla kültür hayatımıza girmiştir.

Aslında doğu kültüründeki özellikle divan ve tasavvuf ehli olan kalender meşrepli 'rind' kelimesi bir anlamda bunu karşılayabilir; ama bizim rind'imiz batı'nın seküler ve derinlikten yoksun bohem'inden çok farklılık gösterir. Rind, gönül gözüyle hayata bakarken yüzü solgun, hüznü boldur. Düşünce dünyası derindir, âşıktır ve aşkı yüzeysel değildir."

Şiirin kelimelerinde bu bohem hayatın izlerini görmekteyiz. Edebiyatımızdaki bohem hayatın kaynağını teşkil eden Fransa dile getirilmeye çalışılmış. Edebiyatımızda bu yaşam biçimini benimseyen sanatçıların esinlendikleri yer olarak Fransa belirtilmiştir. Çünkü bir zamanlar bilim, sanat ve edebiyat adına yurt dışına giden aydınlarımızı (!) batağına çeken Batı toplumu, bünyesindeki tüm olumsuzlukların bitmiş versiyonlarını bocalamanın arasındaki aydınlarımız vasıtasıyla ülkemize göndermiştir. Dönemin sosyal ve siyasal karmaşası esnasında da artık geriye yapılacak tek şey olarak, bu çıkmaz ve sonu belli olmayan hayatın akışına kendini kaptırmak veya salıvermektir. Bunun yansımalarını edebiyat dünyamızda temaşa etmekteyiz.

Şairimiz, kelimelerinde bu durumdan dem vurmaktadır. Yüreğindeki aşk hayatını da ifade edecek çağrışım da bu olsa gerekir ki kelimeleri bohem hayat tarzında kullanmış. Aslında "La Boheme" ifadesiyle bu hayattan da bıktığını gösteriyor. Bundan alınan hazların artık bir şey ifade etmediğini vurgulamaktadır. Dudaktaki şarap bile artık eski sıcaklığını hissettirmedeğinden uğruna kara sevdalara düşülen aşkın gelmesi beklenilmektedir.

hani yaktığın tarçınlı tütsü ve kırmızı kibrit dedim
dedim ki bir öpüş
Piyerloti saati gece bilmem kaçını vurur göğsüme
vurur dedim
kadehin tıngırtısıyla tenindeki ark
asuman'dan dökülen isli-puslu aşk

vur! cezası aşk olsun; Piyerloti sokağı
bil ki karanfilli şerbet ve dudakların içtim
içtim dudakların; karanfil
beni senden aktı
seni ser'den aşk'tı
terinden geçtim
tenimdeki şarkı
tenindeki ark'tı

Benliği sarhoşluğundan uyandıracak tütsüler kullanmıştır. Tarçınlı tütsüler. Yalnız ve sessiz bir şekilde dar, karanlık sokaklarda kimsesiz şekilde dolaşıyorum. Yalnızlığım, yürek ıstıraplarıma kaldırımlar ve ayaz gecelerin yıldızları şahitlik ediyor. Seni gecelerin karanlık koynunda daha iyi görebilmek endişesiyle Piyer Loti Tepesi'ndeki mekânıma gidiyorum. Elimde birikmiş duman isi ve kadehimdeki aşkımın esaret izi. Gökyüzünden nağme nağme dökülen aşkım. Elimle savuruyorum benliğimden toplayarak. Senin için yapıyorum aşkımın adına hasret yollarda.

Aşk şerbetleri yerine kızılıcık şerbetleri misali gözyaşlarımı yüreğimde içtim. Gönül kadehime doldurduğum hüznümü gözyaşlarımla sunuyorum. Kimsesizim, avareyim gözlerini üzerime dikmiş olan kerpiçler arasında. Sallanan çatılardaki kiremitler kadar kırmızım ve ürkek. Karanfil dudaklarından attım içeri. Ben sende bütünleşmek uğruna yazıyorum satırlarımı. Serden vazgeçtiğim ama senden vazgeçemediğim şiirlerimi yazıyorum sana. Terinin kokusu baharların rayihalarını getirirken ondan da vazgeçtim. Dilimde tuttuğum şarkıda sen yoksun artık sevgili. Senden öteye akan sevdam sana ulaşmadan çöllerde kuruyup gidiyor. Senin için Mecnun olmuşken avare avare gezdim dolandım.

Duygularımın başıboşluğu içinde satırlarım sona yaklaşmış, bihaberim. Kadehlerin "la" başlığında yazıyorum aşkımı. Divitim kağıda isyan edercesine hokkaya banarken, son bir hamle deyip seslenmek istiyorum duygularımın tercümanı sözcüklerimle. Orhan Veli'nin bohemliğime denk satırları duygularımın yerini tutsun. Divitimi hokkaya son sedasıyla koyarken satırlarımı inceliyorum. Duygularımın dağınıklığına son bir kez bakarken satırları kapama adına çiziyorum son şiirimi.

DENİZ MELTEMİ

Bütün hazları tattım, bütün kitapları okudum
Ah, kandırmadı; kaçmak, kurtulmak istiyorum.

Bir başka köpükle gök arasında kuşlar
Orada şimdi kim bilir ne kadar sarhoşlar!

Deniz çekiyor, deniz, kim tutabilir beni;

Gözlerde aksi yanan o eski bahçeler mi?

Geceler! Mahzun ışığı mı yoksa lambanın
Beyaz kâğıda vurur, korkar dokunamazsın;

Ne o; ne de çocuğuna meme veren taze;
Gideceğim, ey gemi, bilinmedik ellere.

Demir al, sallayarak direklerini. Sızlar
Yürek ümitle, ama sonra her şeyi anlar.

Belki de fırtınaları çağıran direkler,
Şu anda, rüzgârla gelecek ölümü bekler,

O zaman ne yelken, ne de ümit... ama sen yine
Kalbim, gemicilerin şarkılarını dinle.

(Orhan Veli KANIK)

(Orhan Veli'nin Mallarmé'den dilimize çevirdiği bir şiirdir.)

ÖMER BATI

12.12.2009 - Gaziantep